

שנינו במשנה: רבי אליעזר אומר, לחיין: (62)
איבעיא להו: האם רבי אליעזר, לחיין וקורה
כאחד קאמר.

או דילמא שני לחיין בלא קורה קאמר,
וקורה לא מעלה ולא מורידה?

תא שמע: מעשה ברבי אליעזר שהלך אצל
רבי יוסי בן פרידא — תלמידו, לאובלין [שם
מקום]. ומצאו לרבי יוסי שיושב במבוי
שאיין לו אלא לחי אחד וקורה אחת. (63)

אמר לו: בני, עשה עוד לחי אחר!

אמר לו רבי יוסי לרבי אליעזר וכי לסותמו
אני צריך?!

אמר לו רבי אליעזר: יסתם, ומה בכך?!

ומסיימין לכולה ברייתא, ואחר כך מוכחינן:

אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא נחלקו בית
שמאי ובית הלל, על מבוי שהוא רחב פחות
מארבע אמות בפתחו, שאינו צריך כלום.

על מה נחלקו, על פתח מבוי שהוא רחב
מארבע אמות ועד עשר.

שבית שמאי אומרים: לחי וקורה כאחד,
ובית הלל אומרים: או לחי או קורה.

והשתא מוכחינן: קתני מיהת בברייתא,
שאמר רבי יוסי לרבי אליעזר על שהצריכו
שני לחיין: וכי לסותמו אני צריך?!

אי אמרת בשלמא דרבי אליעזר הצריכו
לרבי יוסי שני לחיין וקורה, משום הכי אמר
ליה: וכי לסותמו אני צריך?

אלא אי אמרת לחיין בלא קורה הצריכו רבי
אליעזר, מאי האי דקאמר ליה רבי יוסי: וכי
לסותמו אני צריך?!

כלומר: מדקאמר רבי יוסי "וכי לסותמו אני
צריך", מוכח שרבי אליעזר ביקש לסתום
יותר ממנו, דהוא עביד רק לחי וקורה, ורבי
אליעזר ביקש לסותמו בשני לחיים.

ומוכח דלרבי אליעזר בעינן שני לחיים
וקורה. כי אם בשני לחיים סגי, אין רבי
אליעזר סותם יותר, דמה לי לחי וקורה
שעשה רבי יוסי, ומה לי שני לחיים שביקש
רבי אליעזר, והא אין סתימתו של זה יותר
מזה.

ודחינן: הכי קאמר: וכי לסותמו בלחיין אני
צריך?!

כלומר: לעולם סגי לרבי אליעזר בשני
לחיין. אלא דרבי יוסי הא גופא קאמר: וכי
לסותמו בלחיין דוקא אני צריך, מה לי לחי
וקורה מה לי שני לחיין בלי קורה, ולעולם
לרבי אליעזר סגי בשני לחיין בלא קורה.

והשתא מפרשינן לסיפא דברייתא:

אמר מר: אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא
נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבוי שפחות
מארבע אמות שאינו צריך כלום.

הרחבה ב"עיונים".

63. שהיה סבור, דרבי אליעזר רבו לא לחלוק על
תנא קמא בדעת בית שמאי קאתא, אלא להוסיף
עליו. ועשה אותו תלמיד לחי וקורה.

דמילתא בעינן לבית הלל שלש מחיצות
מדאורייתא — רשב"א.

62. השמועה הבאה מתבארת על פי הריטב"א,
וכפי שביאר שיטתו בגאון יעקב. וראה ביתר

ותמהינן עלה: **והא אנן תנן** במשנתנו: **משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבוי שהוא פחות מארבע אמות שהוא ניתר או בלחי או בקורה, והיכי אמרת שאינו צריך כלום?**

ומשנינן: **אמר רב אשי: רבן שמעון בן גמליאל נמי קאמר כההוא תלמיד.**

ו"אינו צריך כלום" — דקאמר, קאי על מה שהוסיפו בית שמאי ורבי אליעזר על דברי בית הלל, **והכי קאמר:**

אינו צריך גם לחי וגם קורה כתוספת שהוסיפו **בית שמאי**. ולא לחיין, כלומר לחי שני, כתוספת שהוסיף **רבי אליעזר**.

אלא או לחי או קורה — כדברי בית הלל לבדם!

והשתא דאמרינן דאפילו כשהפתח רחב פחות מארבע אמות צריך לתקן המבוי לכולי עלמא, מספקא לן:

ובכמה יהא פחות מארבע אמות רוחב הפתח, ויהא צריך תיקון?

אמר רב אחלי ואיתימא רב יחיאל: אפילו יפחת רוחב הפתח מארבע אמות **עד ארבעה** טפחים, נמי צריך תיקון.

דהיינו: שאם היה רוחב הפתח פחות מארבעה טפחים אינו צריך תיקון, ומארבעה טפחים ואילך בעי תיקון!

אמר רב ששת, אמר רב ירמיה בר אבא, אמר רב:

א. חצר שהיתה מוקפת מארבע רוחותיה,

ונפרץ כותל אחד במלואו למקום האסור לה, כגון: לרשות הרבים או לכרמלית. הרי זו אסורה בטלטול, אלא אם כן נשאר שיעור כותל ברוחב ארבעה טפחים באותו רוח שנפרץ, הנקראים "פסים".

ב. מודים חכמים לרבי אליעזר — דמשנתנו שצריך שתי לחיים — **בפסי חצר**, דבעינן בהן שני פסים!

ורב נחמן אמר: **הלכה כרבי אליעזר בפסי חצר.**

אמר רב נחמן בר יצחק למפרש את דברי רב ורב נחמן:

הא דאמר רב: חכמים מודים בפסי חצר — **מאן** ניהו אותם חכמים שמודים?

רבי! וכדמפרש ואזיל.

והא דאמר רב נחמן: **הלכה כרבי אליעזר.**

ומכלל דבריו נשמע, דאיכא **דפליגי** עליו בפסי חצר — **מאן פליגי עליה** דרבי אליעזר? **רבנן!**

ומפרשינן לה:

דתניא: חצר ניתרת בפס אחד, דברי חכמים!

רבי אומר: בשני פסין.

והיינו דקאמר רב "מודים", שעל אף דרבי סבירא ליה דמבוי ניתר בלחי אחד, מודה הוא לרבי אליעזר, דפסי חצר מיהא בעי שתי פסין, וכדנתי בברייתא.

והיינו נמי הא דקאמר רב נחמן: "הלכה" כרבי אליעזר!

שאף דחכמים דברייתא פליגי אף בפסי חצר דלא בעי אלא פס אחד להתירה, מכל מקום הלכה כרבי אליעזר וכרבי, שבפסי חצר מיהא בעינן שני פסים.

אמר רבי אסי, אמר רבי יוחנן: חצר צריכה שני פסין בפתחה כדי להתירה.

אמר ליה רבי זירא לרבי אסי: מי אמר רבי יוחנן הכי, דחצר צריכה שני פסין?!

והא את, רבי אסי, הוא דאמרת משמיה דרבי יוחנן: פסי חצר צריכין שיהא בהן רוחב של ארבעה טפחים, ועל כרחך היינו פס אחד, ו"צריכין" דקאמר היינו דחצרות דעלמא "צריכין" פס אחד של ארבעה — ריטב"א, וכדמפרש ואזיל.

וכי תימא: לעולם בעינן שני פסין, אלא שיש לעשותם ברוחב ארבעה טפחים מכאן וארבעה טפחים מכאן!

הא ליתא.

שהרי והתני רב אדא בר אבימי קמיה דרבי חנינא. ואמרי לה, קמיה דרבי חנינא בר פפי [לעיל דף ט ב] עלה דמתניתין:

חצר קטנה [צרה] שנפרצה [במלואה]

לגדולה [הרחבה ממנה] — אנשי החצר הגדולה מותרים לטלטל מן הבית לחצר, אף אם לא יערבו עירובי חצירות עם אנשי החצר הקטנה, אלא רק יערבו לעצמם.

וטעמו של דבר, מפני שכלפי הגדולה אין כאן "פירצה במלואה" אלא "פתח" בעלמא. שהרי הגדולה רחבה מן הקטנה, ונשתיירו לה פסין מהצדדים. ונמצאת הגדולה חלוקה מן הקטנה, ולכן דינה הוא כדין שאר שתי חצירות שיש פתח ביניהן שכל אחת מערבה לעצמה. (64)

ומפרש לה בברייתא, דתני רב אדא בר אבימי:

שהיתה הקטנה רחבה בעשר אמות, והגדולה רחבה באחת עשרה אמות, ובכך היתה עודפת הגדולה על הקטנה שלשה טפחים [חצי אמה] מכאן, ושלשה טפחים מכאן!

ומכאן מוכח, שפסי חצר שצריכין ארבעה דקאמר רבי יוחנן היינו דסגי בפס אחד רחב ארבעה.

כי אי אמרת שלרבי יוחנן בעינן שיהיו שני פסין הרחבין כל אחד ארבעה טפחים, היכי אמרינן בהך ברייתא דסגי בשני פסים שבצדי החצר הגדולה, שיש בהם שלשה טפחים מכאן ושלשה טפחים מכאן? (65)

ומשנינן: **כי פליק רבי זירא מימי** [כשעלה

65. הניחא, אי לרבי יוחנן סגי בפס אחד רחב ארבעה, לא תיקשי מהך ברייתא דבעי עודף ששה טפחים [שלשה מכל צד] ולא סגי בארבעה?

דהא ליתא. דרבי יוחנן דסגי ליה בפס אחד רחב ארבעה, כרבנן סבירא ליה.

64. נתבאר על פי שיטת רש"י בכל מילתין — וכפי שכתב ב"יתרון האור" לקמן בפרק "כל גגות" — שאין בשתי חצירות שנפרצו זו לזו איסור משום "נפרצה במלואה למקום האסור לה", אלא שהפירצה במלואה "מאחדת" את החצירות.

רבי זירא מעבר לים, והגיע לארץ ישראל],
פרשה ביאר את דברי רבי יוחנן ואת
הברייתא דתני רב אדא, באופן שלא יקשה
מדי:

הא דאמר רבי יוחנן שפסי חצר צריכין
שיהיו רחבים ארבעה טפחים, היינו דוקא אי
עביד פס אחד ברוח אחת של החצר [שסובר
רבי יוחנן כרבנן שאין צורך בשני פסים, ודי
בפס אחד], שבפס האחד בעינן שיעשנו רחב
בארבעה טפחים [שכן הוא שיעור פס
לרבנן].

אבל אי לא עביד פס רחב ארבעה, צריך
לעשות שני פסין משתי רוחות החצר, [ואף
רבנן מודו בכך], ואז דיו אי עביד פס ברוחב
משאו לכאן ופס ברוחב משאו לכאן.

והיינו הא דאמר רבי יוחנן: חצר צריכה שני
פסין.

כלומר: אי לא בעי למיעבד פס רחב —
צריכה החצר שני פסין ברוחב משאו.

והא דתני רב אדא בר אבימי דבעינן שני
פסין ולא סגי בפס אחד רחב ארבעה [דהא
חזינן בברייתא דלא סגי שתהא הגדולה
עודפת בפס ארבעה טפחים בלבד], היינו
טעמא: דהאי ברייתא — רבי היא, דסבר
דאין להתיר חצר בפס אחד, ואפילו רחב
ארבעה אלא דוקא בשני פסים.

והא דלא סגי שיהיו לגדולה שני פסין רחבין
משהו — כדסגי לרבי יוחנן אליבא דרבנן
— היינו טעמא: דרבי פליג ארבנן אף
ברוחב הפס.

דרבי סבר לה כרבי יוסי דאמר גבי לחיין של
מבוי, דלא סגי ברוחב משהו — כדסברי
רבנן — אלא בעינן רוחב שלשה טפחים.

והוא הדין דבפסי חצר סבר רבי דבעינן
שיהיו רחבין שלשה טפחים. [על פי ריטב"א
בהבנת רש"י].

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל:
הצר נותרת בפס אחד בלבד.

אמר ליה אביי לרב יוסף: מי אמר שמואל
הכי?!

והא אמר ליה שמואל לרב חנניה בר שילא:
את לא תעביד עובדא להתיר חצר, אלא: או
בפס אחד לרחבו של רוב הדופן, או בשני
פסין!

ואם כן, היכי קאמר שמואל דסגי בפס אחד,
ואף שאינו על רוב דופן?!

אמר ליה רב יוסף לאביי: ואנא לא ידענא
לתרץ קושיתך.

אבל יודע אני באמת, שרב יהודה עשה
מעשה כשמעתיה [ריטב"א].

דעובדא הוה בדורא דרעותא [כפר רועים

שני פסין ורחבין ארבעה — דלא כמאן. דהא
לרבנן סגי בפס אחד, ואף לרבי בשתי פסין של
שלשה טפחים סגי.

וכיון דלרבי נמי בעינן רחבין ארבעה, תיקשי
הך ברייתא, דקאמרה דסגי בשלשה מכל צד —
על פי גאון יעקב.

אבל הך ברייתא רבי היא, דלא סגי ליה בפס
אחד אלא בשני פסין, וסבירא ליה לרבי דרוחב כל
פס שלשה טפחים [וכדמפרשת הגמרא לקמן].

אבל אי לרבי יוחנן בעינן שני פסין רחבין
ארבעה, על כרחך דלרבי נמי בעינן רוחב
ארבעה. דאם לא כן, רבי יוחנן — דאמר דבעינן

— רש"י לעיל דף ז: [נחל מים] **הנכנס לחצר** הוה התם. ופרץ את הדופן הרביעית של החצר במלואו.

ואתא האי עובדא לקמיה **דרב יהודה** לשואלו אם מותר למלאות מאותו לשון ים שהיא כרמלית [מפני שהמים מחוברים לים שחוץ לחצר, דהוה כרמלית — מנחת ישראל על פי ריטב"א] אל תוך החצר [רבינו יהונתן], דהוה לה רשות היחיד מדאורייתא דהא אית לה שלש מחיצות.

ולא אצרכיה רב יהודה שישאר במקום המחיצה שנפרצה **אלא פס אחד**.

והשתא יכול למלאות מאותו המקום שהיתה שם המחיצה קודם שנפרצה [ונשאר שם פס אחד], אל תוך החצר. [רא' ציור 1]

אמר ליה אביי לרב יוסף: מהתם ליכא לאוכחי דעבד רב יהודה הלכה למעשה להתיר חצר בפס אחד.

וכי מלשון ים קאמרת לאוכחי?!

התם שאני, כי קל הוא שהקלו **הכמים** במחיצות **במים**, למלאות מהמים על ידי תיקון כל שהוא, אבל בעלמא לא!

וכדאשכחן שמקילין במים קולא שאין מקילין בה במקום אחר:

דבעא מיניה רבי טבלא מרב: מחיצה שאינה מגעת עד הקרקע, אלא היא תלויה באויר — **מהו שתתיר בחורבה** [עיין ציור], שהדרך שיהיו בה מחיצות תלויות? [ציור 2]

אמר ליה רב לרבי טבלא: אין "מחיצה תלויה" מתרת **אלא במים**. כי קל הוא שהקלו **הכמים במים**.

וכדאשכחן לקמן שמחיצה תלויה מתרת במים:

דתנן: גזוזטרא הבולטת מרשות היחיד, ונמצאת למעלה מן המים [הנחשבים לכרמלית] — אין ממלאין לשאוב מים אל תוך הגזוזטרא, שהיא רשות היחיד, מתוך הכרמלית, אלא אם כן עשו בגזוזטרא נקב, ועשו סביבות הנקב מחיצה גבוהה עשרה טפחים, כדי שיחשב מקום המים למטה רשות היחיד, ורק אז יכולים למלאות מים לתוכה, דרך הנקב שבגזוזטרא.

ומחיצה זאת שסביב הנקב מועילה בין אם היא היתה למעלה בגזוזטרא, בין אם היא נעשתה מתחת לרצפת הגזוזטרא כשהיא תלויה מעל המים. משום דאמרינן "גוד אחית מחיצתא", שאנו רואים כאילו יורדות המחיצות ונמשכות אל תוך המים שמתחת לגזוזטרא. [רא' ציור 3]

אבל בעלמא — לא מקילינן במחיצה תלויה!

והכי נמי מקילינן במים, להתיר למלאות אף שאין כאן אלא פס אחד. אבל בעלמא יש לומר דלא מקילינן בפס אחד!

והשתא הדרינן לקושיין דאקשינן שמואל אדשמואל: **מכל מקום קשיא!**

ומשנינן: **כי אתו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב, פירשוה** להא דשמואל דלא תיקשי אהדדי:

אם בא להתירה **מרוח אחת** אינה ניתרת אלא **בארבעה טפחים רוחב**.

והיינו הא דאמר שמואל: חצר ניתרת בפס אחד!

סגי, דהא רוב דופן מהני בין בדופן רחב שבעה בין בדופן רחב הרבה.

הא ליכא למימר!

דאף אי הוה אמר שמואל ב"ארבעה", לא הוה טעינן למימר דאפילו בדופן שבעה בעי ארבעה.

דלמה לי ארבעה? הא סגי לן אם נמעט רוחב הפתח עד שיעמוד הפתח על רוחב פחות מארבעה, דבכי האי גוונא לא בעינן היתרא ד"פס" כלל [וכדלקמן].

ואם כן, הוה ידענא דלא בעינן פס ארבעה, אלא בשלשה ומשהו סגי בדופן שבעה, שאז יעמוד ממילא הפתח על רוחב פחות מארבעה.

וכיון שכך: אי סבירא ליה לשמואל היתרא דפס ארבעה, היה שמואל משמיענו הך היתרא, דהא לא הוה אמינא דבעינן ארבעה טפחים אפילו בדופן שבעה.

וטעמא דסגי בשלשה ומשהו: דהא אמר רב אחלי ואיתימא רב יחיאל [לעיל]: רק אם היה למבוי פתח שרחב מעשר אמות עד ארבעה טפחים, רק אז בעי המבוי היתר לחי וקורה.

אבל, אם היה רוחב פתח המבוי פחות מארבעה טפחים — לא בעינן היתרא כלל, והוא הדין שברוחב פתח פחות מארבעה טפחים לא בעי פס בחצר!

ודחינן: לעולם סבירא ליה לשמואל היתרא דפס ארבעה.

ולא רצה שמואל לומר דבעינן פס ארבעה

והא דאמר שמואל דבעינן שני פסין, היינו, באם אינו מתירה בפס אחד ברוחב ארבעה טפחים, מצי למיעבד שני פסים משתי רוחות פתח החצר: פס ברוחב משהו לכאן, ופס ברוחב משהו לכאן!

אמר רב פפא: אי קשיא לי — הא קשיא לי:

הא דאמר ליה שמואל לרב חנניא בר שילא: את לא תעביד עובדא, אלא, או ברוב דופן מרוח אחת, או בשני פסין!

למה לי רוב דופן כשמתירו מרוח אחת?

והא כפס ארבעה סגי!

ולמה השמיענו שמואל היתרא דרוב דופן, היה לו להשמיענו חידוש גדול יותר, דהיכא דארבעה טפחים הם פחות מרוב דופן — כגון בדופן רחב שמונה טפחים — בארבעה נמי סגי?

וכי תימא דלעולם בארבעה נמי סגי, אלא מאי דהעדיף שמואל להשמיענו את ההיתר ברוב דופן, הוא משום דאדרבא, עדיף ליה לשמואל להשמיענו היתרא דרוב דופן, כי לפעמים ברוב דופן נמי סגי, ואין צריך פס רחב ארבעה.

וכגון: בדופן שבעה, דבארבעה טפחים הוי ליה בכללו רוב דופן.

ואשמעינן שמואל רבותא טפי במה דאמר "רוב דופן" מאילו הוה אמר "ארבעה". דאי הוה אמר "ארבעה", הוה אמינא דלעולם עד דאיכא ארבעה ואפילו בדופן שבעה, דארבעה הוי טפי מרוב דופן.

והשתא קא משמע לן, דלעולם ברוב דופן

כדי שלא נטעה לומר שאפילו בדופן שבעה בעי ארבעה, וכדאמרן.

היחיד, **אלא אם כן יש לו מחיצה גבוהה**] עשרה טפחים.

ואי משום דהוה ידענא דלא בעי בדופן שבעה פס ארבעה, וכדרב אחלי — הא ליתא משני טעמים:

כלומר: **אלא אם כן סתמו את הפירצה במחיצה גבוהה עשרה טפחים**, והעמידו את הפירצה ברוחב עשר אמות או פחות.

א. **איבעית אימא: כאן**, במימרא דשמואל, דאיירי **בחצר** — לא מהני אם יעמוד הפתח על פחות מארבעה.

במה דברים אמורים — כשפירצתו של חצר היתה **ביותר מעשר** [ר"ח] אמות.

ואילו **כאן**, במימרא דרב אחלי, דאיירי **במבוי** — לא בעינן היתרא בפתח שהוא פחות מארבעה.

אבל אם היתה פרצתו עשר אמות — אין צריך כלום!

אבל בחצר בעי פס אפילו בפחות מארבעה!

דכיון שלא נפרץ הכותל במלואו [שאז לא הוי מהני אפילו בפחות מעשר, כיון שאין לו פסין] הרי אם אין הפתח רחב יותר מעשר, שם "פתח" עליו — ומותר.

ב. **ואיבעית אימא: כיון דמימרא דרב אחלי גופיה** — **תנאי היא** דפליגי במילתיה [וכדאמרין לקמן דף יג]. אם כן, אי הוה אמר שמואל "ארבעה", הוה אמינא דלא סבירא ליה כרב אחלי אלא כתנא דפליג וסובר כי לא סגי בשלשה ומשהו.

ומקשינן: מדקתני אין "ממלאין" מהלשון לחצר, משמע: דוקא **ממלא הוא דלא ממלאינן**, משום דהוה ליה מכניס מכרמלית לרשות היחיד.

וממילא, אף ברוב דופן לא היינו מתירים, דהא שמואל "ארבעה" קאמר.

הא טלטולי בהאי חצר — שפיר מטלטלינן.

ולהכי השמיענו שמואל רבותא דרוב דופן נמי מהני, ולעולם בארבעה נמי סגי.

ואמאי? **והא כיון שנפרצה בחצר פירצה יותר מעשר**, הוה לה כמו **נפרצה חצר במלואה למקום האסור לה** [אל המים שמחוץ לחצר, דהווי כרמלית]. וכל מקום שנפרץ במלואו למקום האסור לו — אסור לטלטל בו.

[שמועה זו נתבארה כפירוש הרשב"א ותוס' הרא"ש. וראה היטב ברש"י דלא משמע כן, וראה היטב בתוס', בתוס' רבינו פרץ ובריטב"א].

ואם כן, אסור לטלטל בחצר כלל?!

ומשנינן: **הכא במאי עסקינן** שלא נפרץ יב-ב הכותל לגמרי. אלא **דאית ליה עדיין גידודי** [שאריות מגובה הכותל] שהם גבוהין עשרה, אלא שהים כיסהו, ולפיכך אין איסור אלא למלאות.

תנו רבנן: לשון ים הנכנס לחצר דרך פירצה רחבה יותר מעשר אמות שבכותל רביעי, אין **ממלאין הימנו** מים בשבת להכניסם לתוך החצר, דהוה ליה מכניס מכרמלית לרשות